

# Pasientens rett til vurdering

Lovgivningen gir en pasient rett til å få sin sykdomstilstand vurdert. Vurderingen skal gjennomføres innen en bestemt frist, den kan utløse nye rettigheter og den kan overprøves.

En klinisk vurdering av hvilket behov en pasient har for undersøkelse og behandling, er en ren faglig vurdering hvor leger har en særskilt kompetanse. Likevel er også denne underlagt styring gjennom lovgivningen, noe som må sies å være symptomatisk for fremveksten av lovfestede rettigheter for pasienter. Vurderingen skal gjennomføres innen en bestemt frist, kan utløse nye rettigheter, og kan overprøves. Sterkest er denne lovreguleringen for vurderinger i spesialisthelsetjenesten.

## I kommunehelsetjenesten

Det er ingen generell bestemmelse som regulerer retten til vurdering i kommunehelsetjenesten. Dette er kanskje heller ikke like naturlig på grunn av den oppgavefordeling som gjelder mellom tjenestenivåene og det ansvar kommunene pålegges gjennom kommunehelsetjenesteloven. Kommunen er førstelinjen. Sett i sammenheng med pasientens rett til å ha en fastlege er faren for forsinkelse av vurderingen og ansvarspulverisering ikke like stor her som i spesialisthelsetjenesten.

I kommunehelsetjenesteloven § 2-1a annet ledd er det imidlertid regulert en rett til fornyet vurdering hos en annen fastlege. Dette er en rettighet som i liten grad er benyttet. For pasienter andre steder i kommunehelsetjenesten, for eksempel på sykehjem, er det ingen slik lovfestet rett.

## I spesialisthelsetjenesten

Pasienter er gitt en rett til vurdering av spesialisthelsetjenesten innen 30 virkedager, dvs. seks uker. Dette innebærer at spesialisthelsetjenesten innen denne fristen skal ha vurdert behovet for videre oppfølging på grunnlag av en skriftlig henvisning. Dersom henvisningen ikke gir tilstrekkelig grunnlag for vurderingen, skal pasienten ha vært nærmere undersøkt innen denne fristen. For pasienter som anses å fylle vilkårene for «rett til nødvendig helsehjelp» i pasientrettighetsloven § 2-1 og prioriteringsforskriften, skal det i forbindelse med vurderingen også fastsettes en frist for når behandlingen senest skal være påbegynt.

Rett til å få vurdering er et pålegg til yter av spesialisthelsetjeneste om å overholde fristen på maksimalt 30 virkedager. Dette skaper samtidig en trygghet og en forventning blant pasientene om rask tilbakem-

ding. Bestemmelsen innebærer også at det skal gis raskere tilbakemelding enn innen seks uker i alvorlige tilfeller. Her foreligger det en autoritativ avklaring fra Sosial- og helsedirektoratet. Om henvisningen indikerer en livstruende eller annen alvorlig tilstand, skal vurderingen som utgangspunkt gjøres innen 15 dager eller raskere (1).

Det er ikke knyttet materielle vilkår til retten til fornyet vurdering. Pasienten skal slippe å begrunne sitt ønske. Likevel ligger det en begrensning i at den fornyede vurdering bare kan skje på grunnlag av en ny henvisning fra allmennlege. At det her synes å være et vilkår at det skal være en allmennlege og ikke en hvilken som helst lege som kan foreta henvisningen, skiller seg fra det generelle henvisningskravet. Normalt er det tilstrekkelig at det gis henvisning fra lege, uansett allmennlege eller spesialist. Det fremgår ikke klart av lovens forarbeider i hvilken grad dette beror på et bevisst valg (2).

Retten til fornyet vurdering gjelder bare én gang for samme tilstand. Det vil ikke alltid være enkelt å fastslå hva som er å anse som samme tilstand. I forarbeider og rundskriv er det uttalt at med dette menes både pasientens diagnose og den behandlingsform som er foreslått. At behandlingsform er nevnt, passer ikke godt med ordlyden («tilstand»), som naturlig må oppfattes som pasientens helse-tilstand. På bakgrunn av uttalelsen i forarbeidene må bestemmelsen likevel forstås slik at om en kronisk syk pasient har fått en fornyet vurdering i forhold til ett behandlingsopplegg og senere får en vurdering hvor et nytt behandlingsopplegg anbefales, vil pasienten kunne få en fornyet vurdering av sistnevnte selv om helse-tilstanden ikke har endret seg. Det er presisert i et rundskriv fra Sosial- og helsedirektoratet at bestemmelsen ikke må praktiseres strengere overfor kronisk syke pasienter enn at rettigheten til fornyet vurdering blir reell (3).

Hvorvidt pasienten (eller pårørende der pasienten ikke har samtykkekompetanse) selv kan velge hvor den fornyede vurdering skal foretas, fremgår ikke direkte av dagens ordlyd. Bestemmelsen om fritt sykehusvalg regulerer ifølge ordlyden bare behandling og ikke vurdering. Likevel følger det av forarbeider og rundskriv at retten til sykehusvalg slår inn allerede i forhold til hvor vur-

dering skal foretas. Også fornyet vurdering må dermed være omfattet av valgretten.

## Forny et vurdering og klageadgangen

Årsakene til at en pasient er uenig i legens kliniske vurdering, kan være mange. Pasienten kan være uenig i legens diagnosesetting eller vurderingen av behandlingstiltak. Det kan være uenighet om pasienten kvalifiserer til å ha rett til «nødvendig helsehjelp» i lovens forstand, eller pasienten kan mene at den oppsatte fristen er for lang.

Lovverket gir ikke bare pasienten mulighet til å få en fornyet vurdering, men også til å påklage saken til Helsetilsynet i fylket dersom vedkommende mener at rettigheter gitt i pasientrettighetsloven ikke er oppfylt, f.eks. retten til vurdering eller retten til nødvendig helsehjelp. Det må da først fremmes en anmodning til den som har gitt, eller skulle ha gitt, helsehjelpen. Hva som i det enkelte tilfelle vil være mest hensiktsmessig, må vurderes konkret. Det er viktig at pasienten opplyses om disse mulighetene.

## Hvem kan utøve rettigheten?

Pasienten vil kunne utøve retten til å få en fornyet vurdering på egne vegne. I enkelte tilfeller vil pårørende kunne utøve en slik rett på vegne av pasienten. Dette er bl.a. aktuelt dersom pasienten er under 16 år eller mangler samtykkekompetanse.

For barn under 16 år er det den eller de med foreldreansvar som har samtykke- retten. Videre er det gitt en generell bestemmelse i pasientrettighetsloven § 4-6 som regulerer de tilfeller hvor myndige personer er ute av stand til selv å samtykke. Bestemmelsen innebærer at nærmeste pårørende har anledning til å be om en fornyet vurdering ut fra denne bestemmelsen og til å velge hvor vurderingen skal utføres. Bestemmelsen er nylig vedtatt endret. Når endringen trer i kraft, vil pårørendes stilling bli svekket i forhold til dagens ordlyd.

## Lars Duvaland

*lars.duvaland@legeforeningen.no*  
Den norske lægeförening

*Jeg takker Aslak Syse for kommentarer.*

## Litteratur

1. Syse A. Pasientrettighetsloven med kommentarer. 2. utg. Oslo: Gyldendal, 2004.
2. Ot.prp. nr. 12 (1998-99). Lov om pasientrettigheter.
3. Rundskriv IS-12/2004 om Lov om pasientrettigheter. Oslo: Sosial- og helsedirektoratet, 2004.

*Manuskriptet ble mottatt 12.4. 2007 og godkjent 18.4. 2007. Medisinsk redaktør Petter Gjersvik.*